

İNANÇ TURİZMİNİN YEREL KALKINMADAKİ ÖNEMİ:

MİDYAT ÖRNEĞİ¹

Şeyhmus DEMİRCAN² Hüseyin ÇEKEN³

ÖZET

Küreselleşme olgusunun hız kazanması sonucu artan rekabet ortamı ile teknolojik, siyasal ve sosyo ekonomik değişimler gerçekleşmiş ve diğer sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe tüketim kalıpları da değişmektedir. Bu değişimler sonucunda hem gelişmemiş hem de gelişmekte olan ülkelerin küresel turizm pazarından aldıkları payı yükseltebilmeleri, alternatif turizm çeşitlerini geliştirebilmeleri ile mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda ülkemizde gelişmekte olan bölgelerdeki turizm sektörünün gelişimde stratejik öneme sahip olan alternatif turizm çeşitlerinden biri de inanç turizmdir. İnanç turizm, gelişmemiş veya gelişmekte olan yörelerdeki diğer turizm türleri ile de entegre olabilen bir turizm türüdür. Midyat ilçesi inanç turizmi açısından birçok önemli değere sahip olduğundan dolayı bu çalışmanın amacı da Midyat ilçesinde gerçekleştirilen inanç turizmi faaliyetlerinin yerel kalkınma üzerindeki önemini belirlemesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği ile yürütülmüş ve 2014 yılında 31 katılımcı ile gerçekleştirilen “İnanç turizminin yerel kalkınmadaki önemi: Midyat örneği” isimli tez sonuçlarından 31 katılımcının görüşleri alıntı yapılmıştır. Daha sonra aynı mülakat soruları Haziran 2021 tarihinde 10 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Bunun sonucunda 7 yılda inanç turizmi kapsamındaki gelişmeler de ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, Yerel Kalkınma, Midyat.

Geliş **Submitted** 28.12.2020

Kabul **Accepted** 23.12.2021

¹ Bu çalışma 2014 yılındaki “İnanç Turizminin Yerel Kalkınmadaki Önemi: Midyat Örneği” isimli yazarın yüksek lisans tezinden faydalanılarak yazılmıştır.

² Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Meslek Yüksekokulu, Seyahat Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, seyhmusdemircan@mu.edu.tr.

³ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Konaklama İşletmeciliği Bölümü.

THE IMPORTANCE OF LOCAL DEVELOPMENT TO RELIGIOUS TOURISM: A STUDY IN MIDYAT

ABSTRACT

With the increasing competitive environment as a result of the acceleration of the globalization phenomenon, technological, political and socio-economic changes have taken place and consumption patterns have changed in the tourism sector as in other sectors. As a result of these changes, it is possible for both underdeveloped and developing countries to increase their share in the global tourism market by developing alternative tourism types. In this context, faith tourism is one of the alternative tourism types that has strategic importance in the development of the tourism sector in the developing regions of our country. Faith tourism is a type of tourism that can be integrated with other types of tourism in underdeveloped or developing regions. Since Midyat has many important values in terms of faith tourism, the aim of this study is to determine the importance of faith tourism activities carried out in Midyat on local development. The research was carried out with the interview technique, which is one of the qualitative research methods, and the opinions of 31 participants were quoted from the results of the thesis titled "The importance of faith tourism in local development: The case of Midyat", which was carried out with 31 participants in 2014. Later, the same interview questions were conducted with 10 participants in June 2021. As a result, developments within the scope of faith tourism in a 7 years period are also discussed.

Key Words: Religious, Tourism, Local Development, Mardin, Midyat.

1.GİRİŞ

Günümüzde az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin temel sorunu, sahip oldukları mevcut kaynaklarıyla kalkınma hamlelerini gerçekleştirememeleridir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan bölgelerarası dengesizlik, ülkemizin sınırları içerisinde de yoğun olarak görülmektedir. Bu sorunu da yerel kalkınma ile gidermek mümkün olabilmektedir. Burada temel amaç yörenin sahip olduğu öncelikli sektörü tespit edebilmek ve bu doğrultuda mevcut kaynakların rasyonelliğini sağlamaktır. Bölgenin gelişmesi, toplum refahı ve kalkınma bakımından oldukça büyük önem taşıyan turizm sektörü, hem bölgesel hem de yerel ölçekte değerlendirilmesi sistemli bir kalkınma için büyük önem arz etmektedir. Son yıllarda önemi hızla artan ve ülkelerin tanıtımında önemli katkısı olan turizm çeşitlerinden biri de inanç turizmidir. Buradan hareketle bu çalışmanın temel amacı alternatif turizm faaliyetleri

içerisinde önemli bir yeri olan inanç turizmi hakkında önemli bir potansiyele sahip olan Midyat ilçesinin inanç turizmi faaliyetleri ile yerel kalkınmaya olan etkileri ve önemini ortaya koymaktır. Aynı zamanda bu çalışmanın, sahip olduğu zengin tarihi ve kültürel kaynakları ile öne çıkan Midyat ilçesinin inanç turizm kapsamında yerel ve ulusal çapta tanıtımına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı alternatif turizm faaliyetleri içerisinde önemli bir yeri olan inanç turizmi faaliyetlerinin yerel kalkınmaya olan etkileri ve önemini ortaya koymaktır. Araştırmanın temel amacına bağlı olarak Türkiye’de inanç turizmi açısından önemli bir kültürel ve tarihi değeri olan Midyat ilçesi araştırmaya konu edilmiştir. Araştırma kapsamında Midyat ilçesinin tercih edilmesinde, sahip olduğu önemli değerlere rağmen çok az sayıdaki bilimsel çalışmaya konu olmuş olması ve inanç turizminin gelişiminin yörenin kalkınmasına olan etkisinin incelenmemiş olması etkili olmuştur.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 KALKINMA VE YEREL KALKINMA KAVRAMLARI

Kalkınma çabaları insanlığın ortaya çıktığından beri varlığını sürdürmüştür. Kalkınmanın teorik temellerinin Adam Smith (1723-1790) tarafından atıldığı söylenebilmektedir. Smith, iş bölümü ve sermaye birikimini iktisadi büyümenin temel faktörleri olarak görmüştür. Bazı yazarlar tarafından kalkınma konusunda ilk bilimsel eserin Smith’in 1776 yılında yayınladığı “Ulusların Zenginliği” kitabı olduğu ileri sürülse de kalkınma konusunda ilk sistematik çalışmalar 1940’lı yılların sonunda başlamıştır (Taban ve Kar, 2016: 1-5). 1950-1970 yılları arasında altın çağını yaşayan kalkınma iktisadı, bu tarihten itibaren yoksulluk ve eşitsizlik konularının ağır bastığı ikinci aşamasına geçmiştir. GSMH’nin yoksulluğu önlemede yeterli bir koşul olmaması, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında gelişmişlik farkının giderek açılması, kalkınmayı milli gelir artışlarına bağlayan, insan ve refah faktörünü göz ardı eden geleneksel yaklaşımın eleştirilmesine neden olmuştur. Diğer taraftan aynı yıllarda birçok ülkede ekonomik istikrarsızlığın yaşanması, Dünya Bankası’nın liderliğindeki neo-klasik iktisadın gündemdeki ilk sıraları almasına sebep olmuştur (Taban ve Kar, 2010: 1-7). 1990’lı yıllarda yaşanan krizler ile iyimser yaklaşımlar sorgulanmaya başlanmış ve yoksullukla mücadele tüm uluslararası kuruluşların gündemi olmuş ve kalkınma kavramı yine gündeme gelmiştir. Dolayısıyla, bu süreçte kalkınma kavramının da içerikleri sürekli değişmiş ve zaman içerisinde de farklı tanımlamalar yapılmıştır. Geçmişten günümüze kadar farklı kalkınma tanımları aşağıda belirtilmeye çalışılmıştır.

İşgüden, (1982) kalkınma sürecini, milli gelir ve üretimin zaman içinde sayısal olarak artması ile birlikte, kurumlardaki köklü değişiklikleri, ekonomik ve toplumsal yapının yeniden düzenlenmesini, halkın değer yargılarında, dünya görüşlerinde ve davranış kalıplarındaki değişiklikleri de kapsayan bir süreç olarak ifade etmiştir.

Kalkınma kavramı ekonomik büyümenin tek başına bazı gelişmeleri karşılamada yetersiz kalmasından dolayı ortaya çıkmıştır. Ekonomik kalkınma, sadece nicelik bakımından artışları değil; aynı zamanda nitel faktörlerdeki değişiklikleri de içeren bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Geçmişten bu yana kalkınma kavramı ile büyüme kavramı da birbiri için kullanılmıştır ancak bu açıdan ele alındığında ekonomik büyüme, ekonomik kalkınmanın niceliksel yönünü tanımlamaktadır. Ülgener (1991: 409-411)'in ifadesiyle iktisadi büyüme, millet ekonomisinin temel verilerinden fert başına devamlı gelir artışını mümkün kılacak şekilde sayı ve hacim değişiklikleridir. Dolayısıyla ekonomik kalkınma, ekonomik büyümenin incelenmesine ilave olarak, kurumsal ve kültürel faktörlerin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini de incelemelidir. Kalkınma kavramı adına bu cümleleri destekleyici bir tanım yapan Crocker (1991: 459), kalkınma kavramı için, *“Ancak kalkınma kavramının tanımlanması aslında tam da ekonomik ve ekonomik olmayan kaynakları bir bütün olarak içinde barındıracak yerden başlatılması gerekmektedir. Nitekim kalkınmayı sermaye ve teknoloji ikilemine mahkûm ederek sadece bu iki faktörün birikimine bağlayan anlayışlara karşın yeni bir kalkınma kavramı geliştirebilmek gerekir”* şeklinde ifade etmiştir ve bu da ülkelerin mevcut sosyo-ekonomik gelişim düzeyine göre değişmektedir.

Kalkınma kavramında yaşanan anlam karmaşasına benzer bir durum, bölgesel kalkınma ve yerel kalkınma kavramlarının tanımlamalarında da söz konusudur. Bu kavram karmaşası farklı amaçlara göre farklı alan ölçeklerinin kullanılmasından; hukuki, sosyolojik, demografik, coğrafi, siyasal ve çevresel disiplinlere de yer verilmesinden kaynaklanabilmektedir (Gündüz, 2006: 2). Çalışmanın sınırları içerisinde yer alan yerel kalkınma hakkındaki bu anlam karmaşasını gidermek amacıyla birkaç tanım yapılmıştır.

Yerel kalkınma, yeni iş ve vergi kaynakları yaratmak için özel sektör yatırım fırsatlarını teşvik etmede yerel hükümetlerin kıt kaynakları yönettiği bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir yapı içerisinde yerel hükümetler, kendi planlarını ve teşviklerini uygulamaya koymaya çalışabilir veya özel sektör ve Toplumsal Kalkınma Organizasyonları gibi kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve ilişki içine girebilirler (Krumholz, 1999: 83). Dünya Bankası'nın yapmış olduğu tanımlamaya göre yerel kalkınma; *“şehir, metropoliten alan ve alt ulusal bölge olarak tanımlanan topluluktaki herkesin yaşam kalitesini iyileştiren ve ekonomik*

faydaları artıran sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için yerel otoritelerin, özel sektörün, kâr peşinde koşmayan kurumların ve yerel halkın birlikte çalışmasıdır” (Aktakaş, 2006: 22).

Günümüzde yerelin, küresel düzeyde üstlendiği ekonomik ve siyasi rol, onu bir gelişme aktörü konumuna getirmiştir. Ancak bu, geleneksel bölgenin/bölgesel organizasyonun önemini yitirdiği anlamına gelmemektedir. Tersine bölgesel organizasyonun, “vizyon oluşturarak” bölge içinde yönetsel eşgüdümü sağlamada, bölge dışında, bölgelerarası (ulus içi ve uluslararası) rekabette söz sahibi olmada üstleneceği yönlendirici rol önem kazanmıştır. Bu anlamda bölgesel ve yerel kalkınma birbiri içine girmiş biri diğerinin alternatifi olarak değil, aynı sürecin iki yüzü gibi birlikte gelişme göstermişlerdir. Bölgesel kalkınma anlamında yaşanan değişim sonucunda bölgesel kalkınma, yerel kalkınmayı da içeren bir boyut kazanmış, bölgesel/yerel kalkınma birlikte kullanılır ve temelde aynı şeyi ifade eder konuma gelmişlerdir (Çetinkaya, 2012: 91). Burada önemli olan kentsel alanlar ile kırsal alanlar arasındaki gelişmişlik düzeyleri farklarının giderek derinleşmesi, dezavantajlı konumda bulunan kırsal alanların kalkınmasını sağlayacak sektörleri tespit edebilmektir.

2.2. İNANÇ TURİZMİ VE MİDYAT

Dünyada birçok insan, en az yılda bir ya da iki defa kendi ülkelerindeki veya başka ülkelerde ilgi duyduğu destinasyonlara (çekim merkezi) turistik veya kültürel amaçlarla seyahat etmektedir. Bu seyahatlerin amaçları arasında ibadet ve inanç merkezlerini ziyaret de yer almaktadır. Diğer taraftan dünyada yaşayan 7 milyar insanın, 2,2 milyarı Hıristiyan, 1,6 milyarı Müslüman, 14 milyon Musevi/Yahudi olup, geri kalan 2.9 milyar ise Hinduizm, Budizm, Şintoizm, Taoizm vb. 19 değişik dine inanmakta ve az bir bölüm ise hiçbir dine mensup bulunmamaktadır. Bu bakımdan insanlar dini ibadet ve seremonilerin yapıldığı, inananların dini vecibeler dolayısıyla belirli sürelerle ziyaret ettikleri kutsal mekânlar olan bu inanç merkezlerine büyük ilgi göstermektedir (Anadol, 2002: 175). Çalışma alanı olan Midyat ilçesinde alternatif turizm çeşitlerinden inanç turizm merkezlerinin olması bölgenin kalkınmasında büyük önem taşımaktadır.

İnanç turizminin tanımına bakılacak olursa; *“İnsanların sürekli olarak yaşadıkları, olağan gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışında, dini gereksinimlerini yerine getirmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi”* olarak tanımlanmaktadır (Bingöl, 2007: 1). İnançlar gereği zorunlu gördüğü kutsal mekânları ziyaret ederek hem manevi hem de iç huzuru arayan insanların katılmış olduğu bir turizm türüdür.

Midyat, tarih kitaplarında Cebel-i Tur veya Tur-Abidin (Turabdin) diye adlandırılır. Tur-Abidin 'ibadet edenlerin dağı' anlamında kullanılan bir tamlamadır. Midyat ve yöresinde bulunan çok sayıda mağaraların geçmişte ibadet yeri olarak kullanıldıkları ve bu nedenle bu alanların 'dinin (ibadetin) toprağı' diye adlandırıldığı bilinmektedir (Kafkas, 2007: 60). Günümüzde Midyat'ta 6 etnik grup bulunmaktadır. Bunlar: Türkler, Becirmaniler, Kürtler, Mhalmiler, Süryaniler ve Yezidilerdir. Midyat ilçesinde bu kadar etnik grubun bir arada yaşaması bölgenin sahip olduğu inanç merkezlerini ve bölgeye olan ziyaretin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yüzyıllar boyunca bir çok uygarlığa beşiklik etmiş, farklı dinlere ve dillere sahip insanların kardeşçe yaşadığı ilçe olan Midyat, zengin tarihi kültürel varlıkları ve dikkat çeken Midyat taşından yapılan evler ile turizm sektörü açısından vazgeçilmez bir destinasyon konumuna gelmiştir. Bunlara örnek olarak; Midyat merkezde bulunan Konuk Evi son zamanlarda çekilen dizi ve filmlerle tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. Bununla birlikte, son zamanlarda Midyat Estel'de yer alan Kültür Evi de Midyat Belediyesi tarafından turizme kazandırılmıştır.

Tablo 1: Midyat İlçesindeki İnanç Merkezleri

CAMİİ VE TÜRBELER	KİLİSE VE MANASTIRLAR
Ulu Camii	Deyr-ul Umur Manastırı (Mor Gabriel)
H. Abdurrahman Camii	Meryem Ana Kilisesi
Cevat Paşa Camii	Mor Barsavmo Kilisesi
Nehrozlar Camii	Mor Aksanoya Kilisesi
Şeyh Cemiş Türbesi	Hah Harabeleri
Şeyh Musa Türbesi	Mor Sarbel Kilisesi
	Mor Abraham Manastırı
	Mor Estafanos Kilisesi
	Mor Kuryakos Kilisesi
	Mor Serkis Bakos Manastırı
	Mor Yakup Manastırı
	Narlı Harabeleri
	Mort Şmuni Kilisesi
	Mor Ahısnoya Kilisesi
	Mor Eşayo Kilisesi
	Protestan Kilisesi
	Mar İzoel Kilisesi
	Mor Eliyo Kilisesi
	Mor Efrem Kilisesi
	Mor Dimet Kilisesi
	Mor Hadşabo Kilisesi
	Mor Şemun Kilisesi
	Mor Loozor Kilisesi

Kaynak: İş, V. (2006). "Midyat; Dinler ve Diller Kenti" ve "Mardin Turizm İl Müdürlüğü".

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Önceden hazırlanmış görüşme taslağına bağlı olarak sürdürülen yarı yapılandırılmış mülakat tekniği araştırmacıya daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde edebilme olanağı sağlamak amaçlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Mülakat sorularının hazırlanma aşamasında ulusal ve uluslararası literatür taranarak benzer çalışmaları yapan araştırmacıların soruları analiz edilmiş, araştırma konusunu en iyi şekilde kapsayacak sorular oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu görüşme formu ile 2014 yılı içerisinde gerekli randevular alınmış ve pilot çalışma yapmak üzere çalışma alanına gidilmiştir. Bu süreçte 12 katılımcı ile görüşülmüş ve veriler analiz edilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular süzgeçten geçirilmiş daha derinlemesine bilgi edinmek suretiyle birincil ve ikincil verilerden oluşan 9 soru oluşturulmuştur. Bu kapsamda 2014 yılında 31 katılımcı ile görüşme/mülakat yapılmıştır. Daha sonra çalışmada verilerin güncelliğini yitirmiş olma ihtimaline dayanarak araştırmaya dâhil edilen 10 birey ile telefon veya mail ile yapılan görüşmeler sonucu 2021 yılı Haziran ve Eylül ayları arasında randevu alınmış ve kabul edilen randevular sonucunda ulaşılabilen yönetici, memur, esnaf ve sözleşmeli görevlilerden oluşan 10 katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMA SAHASI VE ÖRNEKLEM

Araştırma sahası olarak, sahip olduğu inanç merkezleri ile inanç turizmi açısından önem arz eden Midyat ilçesi ele alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniğinden faydalanılmış ve katılımcılar ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Veriler 2014 yılında 31 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada (Demircan, 2014) yer alan mülakat soruları kullanılarak Haziran 2021 tarihinde 10 katılımcı ile tekrar gerçekleştirilerek toplanmıştır. Katılımcılar, Midyat ilçesindeki yerel yönetim kurumları ve özel işletmelerin yöneticilerinden oluşmaktadır. Bu kapsamda yerel yönetim kurumu temsilcileri, esnaf ve zanaatkâr, turizm işletmeleri ve inanç merkezi temsilcilerine mülakat uygulanarak, sonuçlar değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Tablo 2: 2014 Yılı Katılımcıların Demografik Özellikleri

KİŞİLER	CİNSİYET	EĞİTİM	MESLEK	ÇALIŞMA 2015ÜRESİ	ÖNCEKİ MESLEK	YABANCI DİL
1	Bay	Ön lisans	Esnaf	1 Yıl	Öğrenci	Arapça, İngilizce, Kürtçe, Rusça
2	Bay	İlköğretim	Esnaf	2-3 Yıl	İşçi	Kürtçe
3	Bay	Ön lisans	Esnaf	5 Yıl	Esnaf	Kürtçe, Süryanice
4	Bay	Lise	Esnaf	20 Yıl	Esnaf	Arapça, Kürtçe, Süryanice
5	Bay	Lise	Esnaf	3-5 Yıl	Şoför	Kürtçe
6	Bay	Lise	Papaz	7 Yıl	Görevli	Arapça, Kürtçe, Süryanice
7	Bay	İlköğretim	Şoför	10 Yıl	İşçi	Arapça, Kürtçe, Süryanice
8	Bay	İlköğretim	Esnaf	30 Yıl	Esnaf	Arapça, Kürtçe
9	Bay	Lisans	Müdür	20 Yıl	Veteriner	Arapça, Kürtçe
10	Bay	Lise	Esnaf	27 Yıl	Aşçı	Arapça, İngilizce, Kürtçe
11	Bay	Lise	Başkan Yrd.	15 Yıl	Müdür	Arapça, İngilizce, Kürtçe, Süryanice
12	Bay	Lisans	Metropolit Sekreteri	15 Yıl	Öğrenci	Almanca, Arapça, İngilizce, Kürtçe, Süryanice
13	Bay	Lisans	Görevli	1 Yıldan Az	Öğrenci	İngilizce, Kürtçe
14	Bay	Lise	Müdür	2-3 Yıl	Serbest	Arapça, İngilizce, Kürtçe, Süryanice
15	Bay	Lisansüstü	İmam	17 Yıl	İmam	Arapça, Kürtçe
16	Bay	Lise	Memur	9 Yıl	Muhasebeci	Arapça, Kürtçe
17	Bay	Lise	Sekreter	22 Yıl	Esnaf	Arapça, Kürtçe
18	Bay	Lisans	Memur	1-2 Yıl	Şef Garson	Arapça, İngilizce
19	Bay	Lisans	Müdür	10 Yıl	Müdür	Arapça, Kürtçe
20	Bay	Lisans	Memur	3-5 Yıl	Serbest	İngilizce
21	Bayan	Lise	Şef	5 Yıldan Fazla	Öğrenci	Arapça, İngilizce, Kürtçe
22	Bay	Lisansüstü	Müdür	51 Yıl	Otelcilik	Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Kürtçe
23	Bay	Lise	Görevli	1 Yıldan Az	Öğrenci	İngilizce, Kürtçe
24	Bay	İlköğretim	Görevli	15 Yıl	İşçi	Arapça, Kürtçe, Süryanice
25	Bay	Ön lisans	Esnaf	25 Yıl	Kamu Görevlisi	Arapça, İngilizce, Kürtçe
26	Bayan	Lisans	Şef	8 Yıl	Öğrenci	İngilizce, Kürtçe
27	Bay	Lisans	Görevli	1-2 Yıl	Öğrenci	Almanca, Arapça, İngilizce, Kürtçe
28	Bay	Lise	Görevli	1 Yıl	Serbest	İngilizce, Kürtçe
29	Bay	Lisans	Görevli	2-3 Yıl	Öğrenci	Arapça
30	Bay	Ön lisans	Müdür	23 Yıl	Memur	Arapça, Kürtçe
31	Bay	Lisans	Başkan Vekili	5 Yıl	İşletmeci	Arapça, İngilizce, Kürtçe

Tablo.2'ye bakıldığında 2014 yılında gerçekleştirilen araştırma kapsamında mülakat uygulanan katılımcıların büyük çoğunluğu erkeklerden (n: 29, % 93.54) oluşmaktadır. Katılımcıların eğitim durumları değerlendirildiğinde ise 11 katılımcı (%35.48) lise mezunu iken, 4 katılımcının ön lisans, 10 katılımcının lisans, 2 katılımcının ise lisansüstü mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle katılımcıların %51.61'i en az ön lisans düzeyinde eğitime sahiptir. Buradan hareketle mülakat uygulanan grubun konuyla ilgili yeterli bilgi ve

donanıma sahip olduğu ve mülakatların daha nitelikli gerçekleştirildiği söylenebilir. Tablo 2’de dikkati çeken bir diğer husus katılımcıların yabancı dil bilgisi düzeyidir. Mülakatlar sonucunda katılımcıların her birinin en az bir yabancı dili bildiği, bununla birlikte iki ve/veya daha fazla dil bilen katılımcıların (n: 28) % 90.32’lik oran ile büyük çoğunluğu oluşturduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan yöreye gerçekleşen turizm talebine paralel olarak katılımcıların Arapça, Kürtçe ve Süryanice dillerine hâkim oldukları gözlenmiştir.

Tablo 3: 2021 Yılı Katılımcıların Demografik Özellikleri

KİŞİLER	CİNSİYET	EĞİTİM	MESLEK	ÇALIŞMA 2015 SÜRESİ	ÖNCEKİ MESLEK	YABANCI DİL
K-1	Bay	Lisans	Müdür	14 Yıl	Görevli	Arapça, Kürtçe, Süryanice
K-2	Bay	İlköğretim	Görevli	10 Yıl	İşçi	Arapça, Kürtçe, Süryanice
K-3	Bay	İlköğretim	Esnaf	15 Yıl	Esnaf	Arapça, Kürtçe
K-4	Bay	Lisans	Müdür	22 Yıl	Yönetici	Arapça, Kürtçe
K-5	Bay	Lise	Esnaf	27 Yıl	Turizmci	Arapça, İngilizce, Kürtçe
K-6	Bay	Ön lisans	Yönetici	15 Yıl	Müdür	Arapça, İngilizce, Kürtçe
K-7	Bay	Lisansüstü	Yönetici	15 Yıl	Yönetici	Arapça, Kürtçe
K-8	Bay	Lise	Memur	9 Yıl	Muhasebeci	Arapça, Kürtçe
K-9	Bay	Lisansüstü	Müdür	30 Yıl	Memur	Arapça, Kürtçe, İngilizce
K-10	Bay	Lisans	Yönetici	5 Yıl	İşletmeci	Arapça, İngilizce, Kürtçe

Tablo.3’de görüldüğü üzere 2021 yılında gerçekleştirilen araştırma kapsamında mülakat uygulanan katılımcıların tümünü erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların eğitim durumları değerlendirildiğinde ise 2 katılımcı ilköğretim mezunu, 2 katılımcı lise mezunu iken, 1 katılımcının ön lisans, 3 katılımcının lisans, 2 katılımcının ise lisansüstü mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Dikkat çeken bir diğer husus katılımcıların yabancı dil bilgisi düzeyidir. Mülakatlar sonucunda katılımcıların her birinin en az bir yabancı dili bildiği, bununla birlikte iki ve/veya daha fazla dil bilen katılımcıların büyük çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

4.2. TEMALAR

Araştırmada iki farklı dönemde katılımcılar katılmış ve bu görüşler karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda 2014 yılında araştırmaya dahil olan katılımcılar 1 ile 31 rakamları ile gösterilirken yeni katılımcılar K1 ile K10 arasında kodlanmıştır.

Bu kapsamda öncelikle “Midyat turizminde inanç etkili bir faktör müdür?” sorusuna katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu (n: 25) “Midyat turizminde inanç oldukça etkili bir faktördür” şeklinde yanıt verirken, 6 katılımcı yöredeki turizm faaliyetlerinde kültür turizmi ve kültürel değerlerin daha etkili olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte yalnızca 7 katılımcı yöreye gelen yerli ve yabancı turist sayısının yeterli olduğunu belirtirken 24 katılımcı yöreye

yönelik turizm talebinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca 2021 yılı mülakat sonucunda katılımcıların tümü Midyat ilçesinin inanç turizm ile anıldığını belirtmektedir. Ayrıca turist varış istatistiklerine bakıldığında 2014 yılında Mardin ilinde 220 bin kişi konaklarken, Hürriyet gazetesinde yer alan habere göre 2019 yılı ilk 3 ayda Midyat'ı 200 bin kişi ziyaret etmiştir. Buradan hareketle 7 yıl içerisinde turist varış istatistikleri ciddi oranda artış göstermiş ancak bu artışa rağmen yeni katılımcıların talebin daha da yetersiz olduğunu belirtilmiştir.

Katılımcılara yöneltilen “Yöredeki turistik değerlere gereken önem veriliyor mu? Söz konusu turistik değerler yeterince korunuyor mu?” sorusuna katılımcıların büyük bir çoğunluğu (n: 21), “*Yöredeki turistik değerlere gereken önem verilmekte ve korunmaktadır*” şeklinde yanıt verirken, 10 katılımcı yöredeki turistik değerlere gereken önemin verilmediğini ve gerektiği kadar korunmadığını; zamanla tahrip edildiğini savunmaktadır. Araştırmaya sonradan dahil edilen katılımcıların da son dönemdeki yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşların yöredeki turizm kaynaklarına daha fazla önem verildiğini savunmaktadır. Bu kapsamda, yöredeki turistik değerlere gereken önem verildiğinin göze çarpan örneği olarak, **Katılımcı-11** yörenin turistik değerlerine son zamanlarda önem verildiğine vurgu yaparak: “...*Yöredeki turistik değerlere sürekli yenileme yaparak gereken önemi veriyoruz. Bununla birlikte, turistik yapıların bütün temizliğini ve değerlerin korunmasını biz sağlıyoruz*” şeklinde görüş belirtirken yeni katılımcılardan **K7** ise “...*Midyat ilçesinin turistik kaynaklarını sürdürülebilir kılmak adına çalışmalarımızı sürekli yenilemekteyiz...*” şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmada üçüncü soru olarak “İnanç turizminin gelişmesine bağlı olarak, yöredeki alt yapı hizmetlerinin de geliştiğine inanıyor musunuz?” sorusuna eski katılımcıların büyük bir çoğunluğu, yeni katılımcıların da tümü “*İnanç turizminin gelişmesiyle alt yapı hizmetlerinin de gelişeceği*” görüşünde birleşmektedir. Bununla birlikte, 7 katılımcı, yörenin altyapısının geliştikten sonra turizmin gelişeceğini düşünmektedirler. Örneğin **Katılımcı-12**: “...*İnanç turizmi ile birlikte altyapı çok gelişmez. Ancak altyapı gelişirse turizmin de gelişmesinde önemli rol oynar*” şeklinde görüş bildirmiştir. Buradan hareketle, yöredeki turizm potansiyelinin gelişmesi için yöredeki altyapı hizmetlerinin belirli bir seviyede gelişmesi gerekmekte ve daha sonra buna paralel olarak inanç turizminde gelişmesiyle altyapı hizmetlerinin de gelişmesine katkıda bulunacağını söylemek mümkün olacaktır. Ayrıca bu soruya yeni katılımcıların tümü altyapının belirli bir seviyede

Araştırmada dördüncü soru olarak, “İnanç turizminden sağlanan gelirin yöre halkına katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna eski ve yeni katılımcıların tümü “*İnanç*

*turizminden sağlanan gelirin yöre halkının gelir kaynağına katkıda bulunduğu” görüşünde birleştiler. En belirgin örnek olarak, **Katılımcı-22:** “...İnanç turizminin gelişmesi ile halk doğru bilinçlendirilip yönlendirilse ve teşvik edilirse halkın gelir kaynağına doğrudan etki eder. Buna küçük bir örnek olarak, yetkili kurumlar hijyenik ortamda halkın üretim yapmasına teşvik edilmesi; mesela yöre halkının köy yoğurdunu daha küçük kaplarda porsiyon şeklinde satabilmesi bile gelir kaynağına katkıda bulunur. Ayrıca, kadınların el işlerini (halı döşemeciliği gibi) değerlendirilip turizme kazandırılabilir. Bu da gelir kaynağına doğrudan etki eder. Tabi halkın bilinçlendirilmesi şart...” şeklinde görüş belirtmiştir.*

Araştırmada beşinci sıradaki, “Yöredeki inanç turizminin gelişimine bağlı olarak, tarım, sanayi ve hizmet sektörleri açısından birçok sektöründe geliştiğine inanıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların tümü “İnanç turizminin gelişmesi ile hizmet sektörlerine etki ettiğini” düşünmüştür. Ancak, katılımcıların büyük çoğunluğu da (n:21), “İnanç turizminin gelişmesiyle tarım ve sanayi sektörlerinin de gelişimine katkı sağlayacaktır” şeklinde görüş belirtirken, katılımcıların geri kalan kısmı (n:10) ise “İnanç turizminin gelişmesi hizmet sektörlerini etkiler. Ancak, tarım ve sanayi sektörlerini doğrudan etkileyeceğini düşünmüyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Yeni katılımcılardan **K-6** ise “...turizm sektörünün gelişmesi ile birlikte tarım ürünlerine olan talep artmaktadır. Ancak bu da fiyatları arttırmakta ve yerel halk açısından sezon dışında alım gücünü sınırlamaktadır...” şeklinde görüş bildirmiştir.

Bununla birlikte, “İnanç turizmi kapsamında, sizce yöredeki mal ve hizmetlere karşı önemli bir talep artışı söz konusu mudur?” sorusuna ise katılımcıların tümü “yöredeki mal ve hizmetlerin talep artışına doğrudan etki ettiği” görüşünde birleşmişlerdir. Buna örnek olarak, **Katılımcı-9** “... İnanç turizmi kapsamında yöredeki mal ve hizmetlerin talebinde artış tabi ki söz konusudur. Özellikle Midyat'ta meşhur olan her şeye talep artışı bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak, telkâri (gümüş el sanatı), Süryani Şarabı, Midyat Sabunu ve Tandır Ekmeğine talep her gün talep artıyor. Hatta sırf bunları satın almak için bile gelen turistler var...” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu soruya farklı görüş bildiren K-3 “... Midyat el sanatlarına talep fazla ama bazı kişiler bunu fırsata çevirip el sanatlarından ziyade fabrikasyon ürünleri vitrine çıkarıyor. Bu da yöremizin el sanatlarına değer kaybettiriyor...” şeklinde görüş bildirmiştir.

Araştırmada “Yöredeki inanç turizminin yöredeki işsizliğin giderilmesinde önemli bir role sahip olduğuna inanıyor musunuz?” sorusuna, katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu (n:30)

“İnanç turizminin gelişmesiyle işsizliğin azalması” görüşünde birleşmişlerdir. Buna örnek olarak, **Katılımcı-19** “... İnanç turizminin gelişmesi yöredeki işsizliğin giderilmesinde önemli rol oynar. Yöredeki otellerde, restoranlarda çalışan kişi sayısı artar ve doğrudan etkiler. Bununla birlikte diğer sektörler de dolaylı olarak etki eder. Turizmin gelişmesiyle diğer sektörlerde gelişir ve diğer sektörlerdeki çalışan kişi sayısı artar. Yani her iş kolunda etkili olur...” şeklinde görüş belirtmiştir. Ayrıca yeni katılımcıların çoğu da yöredeki çalışanların yabancı turistler hakkında bilinçlendirilmesi gerektiğini ve personellerin kesinlikle yabancı dili akıcı konuşması gerektiğini savunmuşlardır

Araştırmada “İnanç turizm faaliyetlerine paralel olarak, yöredeki yatırımlarda sizce bir artış söz konusu mudur?” sorusuna katılımcıların yine büyük bir çoğunluğu (n:28), “İnanç turizminin gelişmesiyle birlikte yöredeki yatırımların artacağı” görüşünde birleşmişlerdir. Buna örnek olarak, **Katılımcı-11** “... Yöredeki yatırımlar her geçen gün artmakta zaten turizmin gelişme potansiyeline bakılarak bu yatırımlar yapılıyor. Örneğin, en son TUSİAD toplantısı burada yapıldı ve yeni yatırımlar masaya yatırılıp konuşuldu. Bununla birlikte hali hazırda inşaat halinde tamamlanacak oteller bulunmakta...” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların geri kalanı (n:3) ise “İnanç turizm kapsamında küçük yatırımların artacağını, büyük yatırımların zaman alacağından dolayı etkilemeyeceğini” savunmuşlardır. Ayrıca yeni katılımcılardan K-9 ise büyük yatırımcıların bu bölgeyi güvensiz gördükleri ve bölgede yaşanan herhangi bir olay olursa yatırımlarının boşa gideceğini düşündüklerini ifade etmektedir.

Araştırmada kamu kurumları ve özel işletmelerle alakalı “Sizce inanç turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesinde Kamu Kurumları/Özel İşletmeleri’nin girişimleri yeterli midir?” sorusunda katılımcıların çoğunluğu (n:23) “Kamu Kurumları/Özel İşletmelerin girişimlerinin olduğu ancak bu girişimlerin yetersiz olduğu” görüşünde birleşirken, 7 katılımcı “Girişimlerin yeterli olduğunu” belirtmiş, bir (1) katılımcı ise soruya cevap vermek istememiştir. Kamu kurumları ve özel sektörlerin girişimlerin yetersiz olduğunu savunan katılımcılara örnek olarak **Katılımcı-14** “...İnanç turizminin gelişmesinde Kamu Kurumları/Özel İşletmelerin girişimleri var ama yetersiz kalıyor. Örneğin, Midyat’a ait bir turizm bürosu yoktu 8-9 ay önce Belediye tarafından turizm danışma bürosu açıldı ama oraya bakan bir kalifiyeli eleman yok ki gereken bilgiyi aktaramıyor. Ayrıca, turistik yerlerin aydınlatılması gerekiyor ve daha temiz tutulması gerekiyor ve bununla alakalı halkın da bilinçlendirilmesi gerekiyor. Bununla birlikte Midyat’taki diğer turizm değerlerinin de turizme kazandırılması gerekiyor. Midyat’ta sosyo-kültürel etkinlik yapılabilecek hiçbir yer yok ve bütün esnaflar erkenden

kapatınca turistler akşam belirli bir saatten sonra dışarı çıkamıyor bu da Midyat'ın gününü erken bitirmiş oluyor... Bunların hepsi birleşince zaten girişimlerin yetersiz olduğunu gösteriyor..." şeklinde görüş bildirmiştir. Yeni katılımcıların ise, yapılan girişimlerin her geçen gün arttığı ancak bu girişimlerin de yetersiz olduğunu savunmuşlardır. Midyat'ın sadece ulusal değil uluslararası pazarda yer alması gerekliliğini savunan yeni katılımcıların uluslararası tanıtım pazarlama yapılması gerekliliği bunun da medya ile giderileceğini dile getirmişlerdir.

Gerçekleştirilen mülakatta "Sizce Belediyeler ve yetkili kurumlar bölgedeki KOBİ'lerin turizmden daha fazla pay alması için söz konusu işletmelere yeterli destek sağlıyorlar mı?" sorusuna katılımcıların bir kısmı (n: 14), "*Belediyeler ve yetkili kurumların bölgedeki KOBİ'lerin turizmden daha fazla pay alması adına yeterli destek sağladığı*" görüşünde birleşirken, 16 katılımcı ise yeterli desteğin sağlamadığını düşünmektedir. Ayrıca, 1 katılımcıdan soru ile ilgili cevap alınamamıştır. Belediyelerin ve yetkili kurumların KOBİ'lere yeterli destek sağlamadığını düşünen katılımcıların görüşlerine örnek olarak, **Katılımcı-7** "...*Belediyeler-yetkili kurumlar kobilerin turizmden daha fazla pay alması için yeterli desteği sağlamıyorlar. Destekler daha büyük şirketlere veriliyor. Küçük esnaflara herhangi bir destek sağlandığına şahit olmadım...*" şeklinde görüş bildirmiştir. Bu konuda yeni katılımcıların görüşleri ise gerekli desteklerin verildiği ancak yöredeki esnafların konu hakkında çok bilgisi olmadığı ve insanların bu konu hakkında bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Buna örnek olarak ise, **K-5**'in görüşü "...*Kobilerin turizmden daha fazla pay alması için yeterli destek sağlanıyor. Estel'de Kültür Evi açıldı. Ayrıca eski evlerin restore edilip otel veya restaurantlara çevrilmesi adına verilen teşvikler var ama bu destekleri almak için prosedürleri nasıl sağlayacağımızı bilmiyoruz...*" şeklindedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında Midyat ilçesinin tercih edilmesi, sahip olduğu önemli değerlere rağmen az sayıda bilimsel çalışmaya konu olmuş olması ve inanç turizminin gelişiminin bölgenin kalkınmasına olan etkisinin incelenmemiş olması araştırmanın önemini vurgulamaktadır.

Araştırmanın en önemli sonucu önceki araştırma ile aynı sonuçlara varılan Midyat ilçesinde turizm faaliyetlerinin giderek artmasına rağmen gelen (özellikle yabancı) turist sayısının henüz istenilen düzeyde olmamasıdır. İnanç turizminde arzu edilen seviyeye gelinememesinde öncelikle eksik ve/veya hatalı tanıtım faaliyetlerinin, etkili olduğu saptanmıştır. Bu noktada dikkati çeken bir diğer husus ise ilçenin tanıtım faaliyetlerinin

Mardin ile birlikte gerçekleştirildiği ve tanıtımda Mardin ilinin ön planda tutulması sebebiyle hedeflenen turizm talebine ulaşılamamasıdır. İnanç turizmi faaliyetlerinin istenilen düzeyde olmamasında etkili olan diğer önemli hususlar ise yetersiz sosyo-kültürel faaliyetler, alt-yapı eksikliği, uygun olmayan iklim koşulları, turizm tesisleri ve rekreasyon alanlarının az olması, profesyonel turizm rehberliği faaliyetlerinin bulunmaması olduğu belirlenmiştir. Turizm talebinin yetersizliğine işaret eden bulgulara rağmen yöredeki mevcut turizm faaliyetlerinde inanç turizmi faaliyetlerinin çok önemli bir yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bir diğer önemli sonuç inanç turizmi faaliyetlerinin aynı zamanda yöredeki diğer turistik değerlerin korumasına katkı sağladığıdır. Bu kapsamda gelen ziyaretçilerin memnun olması ve geleceğe yönelik turizm talebinin artırılması amacıyla ilçede önemli yenileme çalışmalarının gerçekleştirildiği ve temizliğe önem verildiği belirlenmiştir. Diğer yandan yörede inanç turizminin daha fazla gelişmesi için öncelikle alt-yapı eksikliklerinin giderilmesi gerektiği, alt-yapı kalitesinin gelişmesi ile birlikte inanç turizmine yönelik faaliyetlerde artış olacağı öngörülmektedir. Araştırma sonucunda yöre halkının yöreye özgü el sanatları, el işleri ve/veya doğal (gıda/besin ürünleri vb.) ürünler üretilmesi yönünde bilinçlendirilmesi gerektiği ve bu tür ürünlerin inanç turizmi amaçlı gelen ziyaretçilere satışı ile yerel kalkınmaya katkı sağlanacağı saptanmıştır. Bununla birlikte yörede inanç turizmi faaliyetlerinin artması ile birlikte gerek turistik tüketime yönelik malzeme tedariki gerekse otel, restoran, kafe vb. işletmelerin gıda (yiyecek/içecek) ihtiyaçlarının karşılanması gerekse de üst yapı arzı için sanayi ürünlerinin temini kapsamında tarım ve sanayi sektörünün gelişeceği sonucuna ulaşılmıştır. Midyat ilçesinde inanç turizminin gelişimi ile yerel kalkınmada katkı sağlanacak bir diğer alan istihdam sorunudur. Nitekim gerçekleştirilen mülakatlarda katılımcılar yörede turistik tesislerin artması ile birlikte söz konusu tesislerin işgücü ihtiyacının yöreden karşılanacağı ve böylece işsizlik sorununun azalacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca, yörede inanç turizmi faaliyetlerinin gelişimine paralel olarak diğer sektörlerin de gelişeceği ve bu sektörlerde oluşacak işgücü açığının yöreden karşılanması ile işsizliğin önemli ölçüde azalacağı belirlenmiştir. Araştırmada inanç turizminin yerel kalkınma için büyük önem arz ettiğinin saptanmasına rağmen, aynı zamanda bölgedeki destek ve/veya teşvik yetersizliği nedeni ile turizm amaçlı girişimlerin yetersiz olduğu, sağlanan teşviklerde ise gerekli prosedürlerin gerçekleştirilmediği belirlenmiştir.

Yukarıda belirtile araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Midyat ilçesinin kalkınmasında inanç turizminin daha fazla katkı sağlayabilmesi için öncelikle bölgeye yönelik etkin bir tanıtım planı oluşturulmalıdır. Yörenin tanıtımı kapsamında önem verilmesi gereken

bir diğerk husus ise araştırmada sınırlı sayıda gerçekleştirildiği belirtilen sosyo-kültürel faaliyetlerinin sayısının en kısa sürede hızla arttırılmasıdır. Tanıtıma yönelik bu tür faaliyetlerin gerçekleştirilmesine paralel olarak aynı zamanda yöre halkı turizmin faydaları hakkında mutlaka bilinçlendirilmelidir. Burada önem verilmesi gereken bir diğerk unsur ise bölgede açılacak Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, kurslar ve yükseköğretim kurumları ile en kısa sürede bölgeye tamamen hâkim ve bölgenin etkin tanıtımını gerçekleştirebilecek profesyonel turist rehberlerinin yetiştirilmesidir. Bu konuda kamu kurumlarının yörede öncü rol üstlenmesi gerekmektedir. Midyat ilçesinde inanç turizminin gelişmesi ve yerel kalkınmaya daha fazla katkı sağlamanın amacıyla önem verilmesi gerek diğerk hususlar ise:

- Mardin valiliği ve Midyat belediyesi el sanatları ve yöreye özgü doğal ürünlerin satışının yapılabileceği alanlar oluşturarak, yöre halkının bu alanları kullanması için gerekli yardım ve teşvikleri sunmalıdır.
- Midyat ilçesindeki tüm değerlerin ziyaret edilebileceği tur güzergâhları oluşturularak, seyahat acentalarının bu güzergâhları kullanmalarını sağlanmalıdır.
- Rekreasyon faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla yörede rekreasyon tesislerinin açılması hususunda halkın bilinçlendirilip teşviklerin arttırılması gerekmektedir.
- Yörede keşfedilmemiş ve faal olmayan inanç merkezlerinin yenileme çalışmalarından sonra turizme kazandırılması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Yörede eğitim seminerlerinin düzenlenip turizmin önemi hakkında halkın bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- Yörede bulunan terk edilmiş tarihi mekanların tekrardan turizme kazandırılması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Yöredeki alt- yapı eksikliklerinin giderilmesi için özel kurumlar ve kamu kurumları tarafından Kalkınma Ajanslarına sunulmak üzere nitelikli projeler üretilerek finansman sorunu çözümlenmelidir.
- Yöredeki turistik değerlerin temizlik açısından denetlemelerin arttırılması gerekmektedir.
- Yöredeki turizm işletmelerinde yöreye özgü ürünlerin tanıtımını ve satışının yapılması için gerekli girişimler gerçekleştirilmelidir.
- Yöredeki girişimci sayısının arttırılabilmesi için KOSGEB vb. kurumlar ile halka yönelik kurslar düzenlenmeli ve girişimcilere yönelik kredi destekleri sağlanmalıdır.

- Yöredeki ziyarete kapalı inanç merkezlerinin turizme kazandırılması amaçlı çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Yörenin sahip olduğu inanç merkezlerinin tanıtımının sadece yerel veya ulusal değil uluslararası yapılması.
- Yörede yer alan inanç merkezleri yakınında otopark düzenlenmelerinin yapılması.

İnanç turizminin yerel kalkınma üzerine etkilerinin incelendiği bu araştırma elde edilen sonuçlar bakımından önem arz etmekle birlikte kapsam ve yöntem olarak çeşitli sınırlılıklar içermektedir ve sonuçları Midyat ilçesi ile sınırlıdır. İnanç turizminin yerel kalkınmaya etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle Midyat ilçesini konu alan daha fazla araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Bu araştırmalarda nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılarak çok boyutlu analiz teknikleri ile daha detaylı sonuçlara ulaşılması hedeflenmelidir. Diğer yandan Efes, Konya gibi Türkiye'deki diğer inanç merkezleri ile Midyat ilçesi inanç turizminin karşılaştırılmalı olarak ele alındığı çalışmalar gerçekleştirilerek inanç turizminin yerel kalkınma üzerindeki etkilerinin daha iyi belirlenmesine çalışılmalıdır. Son olarak Midyat ilçesinin yerel kalkınmasında turizmin etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için inanç turizminin diğer turizm faaliyetleri ile birlikte ele alındığı ve turizm faaliyetleri ile diğer sektörlerin birlikte ele alındığı kapsamlı araştırmalar gerçekleştirilerek, elde edilen sonuçların uygulamalara dönüştürülmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Anadol, K. (2002), “Türkiye’deki İnanç Merkezlerinin Çağdaş Anlamda Turizme Açılması Konusunda Taç Vakfının Katkıları”, *T.C. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri I. Cilt*. Ankara.

Anonim, (2002). “*Local Economic Development*”, The World Bank. (www.worldbank.org). E.T: (10.12.2006). (Akt. Aktakaş, 2006: 22).

Bingöl, Z. (2007). “*Gelenekten Evrensel Anadolu’da İnanç Turizmi*”, Detay Yayıncılık, Ankara.

Crocker, D., A. (1991). “Toward Development Ethics”, *World Development*, Vol: 19, No: 5. Pp. 457-483.

Çeken, H. (2008). “Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10. Cilt, 2. Sayı, ss: 293-306.

Çetinkaya, Ö., Y. (2012). “Yerel Yönetimler Reformunun Yerel ve Bölgesel Kalkınmaya Etkisi”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı*, Doktora Tezi, Trabzon.

Demircan, Ş., Boztepe, G., Çeken, H., 2013. Kırsal Turizm Arz Potansiyelinin Swot Analizi ile Belirlenmesi: Muğla İli Örneği. Muğla Değerleri Sempozyumu.

Demircan, Ş. (2014). İnanç Turizminin Yerel Kalkınmadaki Önemi: Midyat Örneği”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

İş, A., V. (2006). “Midyat, Dinler ve Diller Kenti”, Göksu Ofset, İstanbul.

İşgüden, T. (1982). “**Makro İktisat**”, Bilim ve Teknik Kitabevi, İstanbul.

Hürriyet Gazetesi (2019), “<https://www.gmdergi.com/sektorel-haberler/midyata-4-ayda-200-binturist/#:~:text=H%C3%BCrriyet'ten%20Mehmet%20Halis%20%C4%B0%C5%9F,en%20%C3%A7ok%20g%C3%B6r%C3%BClen%20yerler%20aras%C4%B1nda>”.

Kafkas, G., İ. (2007). “*Uygarlıklarımın Ben Mardin*”, Trend Yayınları, İstanbul.

Krumholz, N. (1999). “Equitable Approaches to Local Economic Development”, *Policy Studies Journal*, 27(1), pp: 83-95.

Smith, A. (2005), *Wealth of Nations*, Pennsylvania State University-USA, Electronic Classics Series, (<http://www.rojasdatabank.info/Wealth-Nations.pdf>), (10.09.2017).

Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi için Önemi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 12 (2003), 1-11: İzmir.

Soykan, F. (2006). Avrupa'da Kırsal Turizme Bakış Kazanılan Deneyim, II. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, s: 72-73, 20-22 Nisan.

Taban, S. ve Kar, M. (2016). **Kalkınma Ekonomisi**, (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Uçar, M., Çeken, H. ve Ökten, Ş. (2010). “*Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma; Fethiye Örneği*”, Detay Yayıncılık, Ankara.

Uçkun, S. (2004), “*İşletme ve İşletme Türleri, Turizm İşletmeleri*”. Değişim Yayınları, İstanbul.

Ülgener, S. (1991). “**Milli Gelir, İstihdam ve İktisadî Büyüme**”, 7. Bs., Der Yayınları, İstanbul.